

2024-09-23

Arbetsmarknadsdepartementet

RIOs remissvar på Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41)

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) inkommer härmed med yttrande över slutbetänkandet Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41).

RIO yttrade sig över utredningens första delbetänkande Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24). Utredningens andra delbetänkande Mål och mening med integration (SOU 2024:12) remitterades inte. Detta yttrande omfattar även utredningens andra delbetänkande då det tillsammans med slutbetänkandet utgör en helhet. I övrigt hänvisas till yttrandet över det första delbetänkandet.

RIO är en ideell förening för Sveriges 114 folkrörelse-, organisations-, stiftelse- och föreningsdrivna folkhögskolor.

Inledande kommentarer

RIO välkomnar vad som framgår av delbetänkandet om en integration som utvecklas och fungerar bättre än tidigare; en allt högre utbildningsnivå bland utrikes födda, hög grad av generell tillit som ökat när andelen utrikes födda ökat och att invandrares representation i politiska församlingar har ökat över tid. Men även utmaningar som kvarstår. Utrikes födda är en mycket heterogen grupp.

Vidare kan RIO konstatera att delbetänkandet framhåller att det finns betydande skillnader mellan allmänhetens uppfattning om integrationen i landet man bor i och den faktiska utvecklingen. En majoritet av befolkningen i EU uppfattar utvecklingen som mindre positiv än den verkliga förändringen. Gapet mellan allmänhetens uppfattning om integrationen och de faktiska utfallen är särskilt stora i Sverige.

RIO delar utredningens uppfattning att det är avgörande att integrationspolitiken bygger på ett solitt och evidensbaserat kunskapsunderlag och inte på allmänna föreställningar om tillståndet för integrationen. På så sätt kan relevanta åtgärder vidtas.

RIO delar även vad som framkommer i delbetänkandet om att det finns ett uppenbart behov av en mer välinformerad offentlig debatt om integrationens utfall. Detta för att bland annat motverka stereotypa uppfattningar. Här menar RIO att regeringen med sitt regeringsunderlag har ett särskilt stort ansvar i sin kommunikation.

Utredningen bedömer att förslagen kan motverka stereotypa uppfattningar om hur det går för utrikes födda kvinnor och män och bidra till att styrningen av den offentliga verksamheten blir mer kunskapsbaserad för att på så sätt kunna åtgärda de faktiska integrationsproblemen.

Det är anmärkningsvärt att såväl del- som slutbetänkandet i det närmaste förbigår folkhögskolan och endast nämner den som ett alternativ till sfi på komvux och som anordnare av etableringskurs. En stor del av förklaringen till en allt bättre integration är civilsamhället bland annat i form av den framgångsrika utbildningsformen folkhögskola. Kvinnor med utländsk bakgrund är den grupp som i högst utsträckning studerar vidare på högskola efter att ha uppnått grundläggande behörighet efter allmän kurs på folkhögskola, 75 procent av dem gör så enligt SCB.

RIOs synpunkter

RIO delar utredningens bedömning om integrationspolitiken som tvärssektoriell och där insatser från flera viktiga samhällsaktörer – bland annat civilsamhällets organisationer – krävs för en fungerande integration.

Här är det angeläget att framhålla att det framför allt är staten och regionerna som beslutar om vilka förutsättningar utbildningsformen folkhögskola ska ha för att bidra till integrationen. Att folkhögskolan nu på grund av nivån på statens anslag tvingas minska antalet utbildningsplatser är inte ett exempel på goda förutsättningar. Inte heller det faktum att folkhögskolan inte omfattas av regeringens satsning på yrkesutbildning.

Men staten ger folkhögskolan förutsättningar för integrationen även genom sin styrning av myndigheter. Arbetsförmedlingen har att bedöma om Studiemotiverande folkhögskolekurs (SMF), där en klar majoritet av deltagarna är utrikes födda, är lämplig för en arbetssökande. Myndighetens verksamhet är dock inte nationellt likvärdig. Endast i vissa delar av landet har Arbetsförmedlingen fungerande kontakter med folkhögskolor.

Utredningen föreslår att myndigheter som har verksamhet med anknytning till integrationen av utrikes födda kvinnor och män, samt i vissa fall flickor och pojkar med utländsk bakgrund, får ett utpekat ansvar i instruktionen för att inom sitt verksamhetsområde främja integrationen. Arbetsförmedlingen har här en central roll. RIO förutsätter då att Arbetsförmedlingens hantering av SMF utvecklas och förbättras.

Inom Arbetsförmedlingen föreslår utredningen inrättande av ett rådgivande organ; Nationella integrationsrådet. Rådet ska främja samverkan mellan bland andra myndigheter och organisationer inom det civila samhället och bidra till kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte. Rådet föreslås bestå av ledamöter från myndigheter och kommuner. RIO menar att även civilsamhället i form av folkhögskolan ska representeras i ett sådant råd.

Förslag om ekonomisk integration

Mål om att andelen utrikes födda som arbetar och försörjer sig själva ska öka kan ses som en konsekvens av de fyra övriga målen.

RIO har inga synpunkter på att Arbetsförmedlingen föreslås ha ett sektorsansvar för detta område.

Förslag om språklig integration

RIO delar utredningens bedömning om mål om att det är angeläget att kunskaperna i svenska språket ökar hos utrikes födda och att det därför är viktigt att till exempel undervisningen inom sfi följs upp.

En sådan uppföljning bör jämföra sfi på komvux med sfi på folkhögskola. Jämförelsen bör omfatta andelen kvinnor och män, andelen avhopp och andelen med godkända betyg. Den aktör med större andel kvinnor, mindre andel avhopp respektive större andel med godkända betyg kan då tjäna som inspirationskälla till den andra. En sådan jämförelse ligger i linje med utredningens bedömning om att civilsamhällets erfarenheter av språklig integration bör tillvaratas. Den kan också med fördel kompletteras med deltagarnas egna upplevelser. Utbildningsformen folkhögskola präglas av ett såväl formellt som informellt lärande vilket underlättar deltagarnas språkliga utveckling.

RIO har inga synpunkter på att Skolverket föreslås ha ett sektorsansvar för detta område.

Förslag om utbildning

RIO delar utredningens bedömning om mål om att fler utrikes födda ska genomföra en utbildning på gymnasial nivå och därigenom stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Det är därför viktigt att såväl behörighetsgivande studier till gymnasiet respektive högskola/universitet som mer yrkesinriktad utbildning följs upp.

En sådan uppföljning bör jämföra teoretiska kurser på komvux med allmän kurs på folkhögskola samt yrkesvux och yrkeshögskola med särskild kurs/yrkesutbildning på folkhögskola. Jämförelsen bör omfatta andelen kvinnor och män, andelen avhopp, andelen som slutfört studierna, andelen som gått vidare till högre studier och andelen som gått ut i arbete. Även här kan den kompletteras med deltagarnas egna upplevelser.

Med tanke på redan tillgängliga jämförande uppgifter som bekräftar att utbildningsformen folkhögskola är framgångsrik är det anmärkningsvärt att delbetänkandet endast lyfter komvux som aktör för uppföljning.

RIO har fått signaler om försämrade studieekonomiska förutsättningar för folkhögskolestudier på grundläggande nivå. Förutsättningar för den målgruppen behöver i stället förbättras för att fler ska fullfölja de utbildningar som krävs för att möta den arbetskraftsbrist många branscher står inför på såväl kort som lång sikt.

RIO har inga synpunkter på att Skolverket föreslås ha ett sektorsansvar för detta område.

Förslag om demokratisk integration

RIO delar utredningens bedömning om mål om att utrikes föddas deltagande i demokratiska processer ska öka. Det är därför viktigt att bland annat följa upp folkhögskolans betydelse för målgruppens samhällsengagemang.

En sådan uppföljning bör jämföra utrikes föddas engagemang generellt alternativt före studier på folkhögskola med efter avslutade studier. Den kan också med fördel kompletteras med deltagarnas egna upplevelser. Samhällsinsatser som deltagande i föreningsliv är ett exempel på område för uppföljning.

Folkhögskolorna, framför allt de rörelsedrivna, är en central del av civilsamhället. RIO delar utredningens uppfattning att det civila samhället är en viktig resurs som bör tas tillvara för att öka den demokratiska integrationen av utrikes födda.

RIO har inga synpunkter på att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor föreslås ha ett sektorsansvar för detta område.

Förslag om social integration

RIO delar utredningens bedömning om mål om att fler utrikes födda ska uppleva tillhörighet och delaktighet i samhället.

Den sociala integrationen möjliggörs till stor del genom civilsamhället – med folkhögskolorna som central del – som kan erbjuda platser där människor med olika bakgrund kan mötas. En kartläggning av sådana mötesplatser bör därför ingå i framtagandet av lämpliga indikatorer i det fortsatta uppföljningsarbetet. Vår egen folkhögskoleenkät, som även framhålls i betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42), visar utrikes föddas upplevelse av bland annat ökad delaktighet och ökat samhällsengagemang som en effekt av studier på folkhögskola.

I delbetänkandet framhålls att politiken kan påverka hur den sociala integrationen utvecklas genom att skapa förutsättningar för platser där människor med olika bakgrund kan mötas. Möjligheterna till social integration ökar således om det offentliga vidtar åtgärder som stimulerar civilsamhället till insatser. RIO delar utredningens uppfattning.

RIO har inga synpunkter på att Socialstyrelsen föreslås ha ett sektorsansvar för detta område.

Om Statistiska centralbyrån (SCB) får i uppdrag att utveckla indikatorer för uppföljning av integration inom integrationspolitikens fem delmål utgår RIO från att myndigheten gör så i dialog med civilsamhällets organisationer.

Avslutande kommentarer

Tydliga gränser mellan språklig, utbildning, demokratisk, social och ekonomisk integration går inte att identifiera utan gränserna är ofta flytande. De fem områdena hänger ihop, är beroende av och förstärker varandra i en helhet. Att ha ett arbete och vara självförsörjande är viktigt för integrationen men räcker inte. Att till exempel känna sig trygg i sitt föräldraskap, ha självförtroende att kunna göra sin röst hörd i olika sammanhang, känna delaktighet och förstå hur samhället fungerar i övrigt är också viktiga bitar i integrationspuslet.

Paralleller kan dras till den framgångsrika utbildningsformen folkhögskola som präglas av en helhetssyn på lärande och individ med plats för möten över kursgränserna. Folkhögskolan är en stor del av förklaringen till en allt bättre fungerande integration i Sverige. Men där utbildningsformens särart kan innebära en utmaning i att mäta folkhögskolans fullständiga bidrag till integrationen.

RIO delar vad utredningen framhåller om behov av indikatorer; relevanta sådana som kan följas över tid och som mäter måluppfyllelse och därmed hur integrationen utvecklas. RIO ställer sig även bakom bedömningen att målen bör ha ett jämställdhetsperspektiv. Utbildningsformen folkhögskola har visat sig vara särskilt gynnsam för utrikes födda kvinnor, bland annat går en stor andel vidare till högskola/universitet efter allmän kurs. Vidare behöver det faktum att utrikes födda är en mycket heterogen grupp beaktas vid utformningen av indikatorer.

RIO förutsätter att indikatorerna möjliggör att utbildningsformen folkhögskolas och civilsamhällets bidrag till en allt bättre integration synliggörs. Men även en jämförelse med andra utbildningsformer.

Anna Ekström

Ordförande

Olle Westberg

Generalsekreterare